

שיעור כללי

מקורן של ברכות הנהנין

כפתיחה לפרקנו העוסק בהלכות ברכות נדון במקור הדין לברך ברכת הנהנין. נראה את מקורות הדין בסוגיות שבמסכתנו בבבלי ובירושלמי, את דברי הראשונים ודברי האחרונים ונבקש לסלול דרך לבאר את הקשיים הרבים העולים מן הסוגייה.

סוגייתנו

- ראה משנה וגמ' לה. עד סוף העמוד.
 - וראה תוד"ה לפניו ותוד"ה אלא וראה תוס' הרא"ש
 - וראה מה שכתב הפני יהושע בסוגיין ומה שכתב עליו הצ"ח.
 - וראה דברי הצ"ח עצמו על סוגייתנו.
- ראה משנה כ: 'בעל קרי וגו' ורש"י שם.
- וראה שו"ת פאת השדה ח"ב בסי' כב' מה שהעיר שם.

סוגיית הגמ' בדף מח:

- ראה גמ' לקמן מח: 'מנין לברכת המזון מן התורה' עד 'אחרי כן יאכלו הקרואים'. ועיין בלימודים השונים.
 - וראה מה שכתב בחידושי הרשב"א שם ובחידושי הריטב"א שם
 - וראה מהרש"א בחידושי אגדות מה שהעיר על הלימודים של התנאים.
 - וראה עוד פני יהושע שם
 - וראה גמ' בבא קמא צב: בענין הפסוק וברך לחמך ומימך. וראה עוד גמ' עירובין סה:

מקורות נוספים

- ראה הלכות ברכות לריטב"א פרק א' הלכות א' וב'.
- ראה גמ' בבא קמא ל'. 'האי מאן דבעי למיהוי חסידא'. וחידושי הרשב"א שם.
- וראה דברי ר' אברהם בן הרמב"ם בספק המספיק לעובדי ה'.
- וראה עוד משך חכמה על דברים ו', ה'.
- ועוד הבאנו מקורות נוספים לצורך השיעור.

תוספות הרא"ש מסכת ברכות דף לה עמוד א

ק"ו כשהוא שבע מברך וכו'. לאו ק"ו גמור הוא דא"כ הוה ברכה לפניו מן התורה ולעיל בפ' מי שמתו אמרי' מברך על המזון לאחריו ואין מברך לפניו משום דלפניו לא הוי דאורייתא ואמרינן נמי לעיל בפ"ב הפועלים אין מברכין לפניו, אלא ודאי לאו ק"ו גמור הוא דאיכא למיפריך כדפרכינן בפ' מי שמתו (כא.) מה למזון שכן נהנה.

פני יהושע מסכת ברכות דף לה עמוד א

בגמרא אלא סברא אסור לו לאדם כו'. משמע מלשון כל הפוסקים דלפום הך מסקנא דהכא כל ברכת הנהנין הן מדרבנן לבר מברכת המזון לחוד ולרשב"א ברכת ז' מינין דלאחריו נמי מדאורייתא אבל בשאר ברכות מודה. ולענ"ד לכאורה יש לתמוה דהא בכל הש"ס משמע דמידי דאתיא מסברא הוי מדאורייתא ואדרבה מקשה הש"ס הא למה לי קרא סברא הוא ובאמת מלשון התוס' אין הכרע דאפשר דמה שכתבו וקרא דנסיב לעיל היינו אסמכתא בעלמא אפשר דנתכוונו לזה הענין עצמו דכיון דסברא הוא תו לא איצטריך קרא. מיהו נראה לענ"ד דאפילו אם תמצוי לומר דסברא זו הוי נמי מדאורייתא אפ"ה אתי שפיר הא דקיי"ל דספק ברכות להקל משום דלא שייך להחמיר דכיון דאסור לברך ברכה שאינה צריכה מש"ה ממילא אזלה לה הך סברא ומהאי טעמא גופא נמי אתי שפיר דבעל קרי על המזון אינו מברך לפניו דכיון דלא מחייב אלא מסברא והוא מונע עצמו משום כבוד השם אינו שייך הך סברא. ועוד דעל המזון מברך מיהו לאחריו אם כן אינו נהנה מן העולם הזה בלא ברכה, כן נראה לי ועדיין צ"ע ועיין בקונטרס אחרון:

צל"ח מסכת ברכות דף לה עמוד א

ומה שכתב הגאון בעל פני יהושע דכיון דמסיק דסברא הוא ממילא הוא מן התורה, דהרי אשכחן שאמרו הא למה לי קרא סברא הוא, שמע מינה שסברא מועיל כמו קרא. ואומר אני שזה שייך רק בדין מן הדינים כמו בכתובות דף כ"ב [ע"א] מנין שהפה שאסר הוא הפה שהתיר, ובבבא קמא דף מ"ו ע"ב מנין להמוציא מחבירו עליו הראיה וכו', שבאלו המקומות מקשה הגמרא קרא למה לי סברא הוא, אבל לומר על דבר שהוא מסברא שהוא חשוב מצוה דאורייתא, זה לא שמענו. ואם הדבר כן לחנם נכתבו כל המצות שהם שכליות, ועוד שסברא זו שאסור ליהנות מעוה"ז בלא ברכה סברא זו שייכא בכל באי עולם, וא"כ יהיה ברכת הנהנין חובה גם על בני נח, אתמהה. אלא ודאי הכוונה הוא שכיון שהוא סברא לכך תקנו חכמים ברכות הנהנין, וזהו בכל שאר ברכות הפירות, אבל על הפת יש מקום לדון אם זהו הק"ו הוא ק"ו גמור ויהיה חייב מן התורה או לא.

צל"ח מסכת ברכות דף לה עמוד א

שם מנא ה"מ וכו'. הא ודאי שלא נעלם מסוגיא זו משנה דפרק מי שמתו [לעיל כ' ע"ב] ועל המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו, א"כ מוכח שברכה לפניו היא מדרבנן, אלא שהיה סבור דאף דתנא דהתם סבר שהיא מדרבנן תנא דידן על כרחך סבר שהיא מן התורה, דמדתנא כיצד מברכין וקשה תנא היכא קאי ועל כרחך אקרא קאי, והקשה מנא הני מילי, והתראן מסיק דסברא הוא, וג"כ שייך למתני כיצד מברכין כמ"ש התוס' בד"ה כיצד. ובזה ניחא מה דמסיק אלא סברא הוא וכו', ומי הכריחו לומר סברא הוא, והיה די באמרו אלא דרבנן הוא, וכמה ברכות תיקנו חכמים בלי סברא זו, וברכת המצות יוכיח דאף דלאו ליהנות ניתנו תיקנו חכמים ברכה לפנייהם. ולפי מה שכתבתי ניחא, כיון דעיקר הקושיא מנה"מ הוא מדתני כיצד, הוצרך לשנויי דכיצד קאי על הסברא.

ועוד נלע"ד, דודאי ידע דברכת המזון לפניו הוא מדרבנן ממתני' דפרק ג' הנ"ל, ואמנם לא היה עולה על דעתו שחכמים יחדשו ברכה מדעתם, והיה סבור שמן התורה הוא לברך על כל מין ומין אלא שעל קצתן קבעה התורה ברכה לפנייהן, והיה סבור ממה דמפרש במשנה ברכה שלפניהן ולא פירש הברכה של אחריהן כאן בפירקין, אלא שמע מינה משום דברכה לאחריהן לאו דאורייתא ולא שייך לשאלו כיצד, והיינו כל המינים חוץ מן הפת, ועל הפת קבעה התורה הברכה לאחריו כדכתיב ואכלת ושבעת וברכת, וחכמים שוב תקנו בכל דבר ברכה לאחריו משום לתא דברכת הפת, וקבעו ברכה על הפת לפניו משום לתא דשאר מינים, והיה ניחא ליה משנה דעל המזון מברך לאחריו ולא לפניו, ובשאר מינים היה סבור שהוא בבעל קרי להיפך, אלא דמשנה דהתם מיירי בלחם שהוא מצוי שעל הלחם יחיה האדם, ולכן הקשה מנא ה"מ. ומסיק שסברא הוא, ומסברא תיקנו ברכה בכל דבר.

שו"ת פאת השדה ח"ב כב'

לכן נראה לי כי הנה הש"ס בברכות דף ל"ה ע"א יליף ברכה שלפניה מקל וחומר כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כ"ש וכתבו בתרס' ד"ה לפניו הלאו ק"ו הוא דא"כ מדוע לא יהיה באמת הקל וחומר דאורייתא ותהיה ברכה לפניו דאורייתא ולעיל דף כ"א גבי בעל קרי משמע דלאו דאורייתא דקתני ועל המזון מברך לאחריו ולא לפניו ע"כ ובאמת צריך ביאור מדוע באמת ברכה לפניו לאו דאורייתא כי תוס' לא כתבו שום טעם לזה לכן נראה לי על פי סברת הנודע ביהודא מהדורא תניינא ח"מ סימן ס' שכתב הטעם דאין מזהירין מן הדין הוא מטעם שכתב בספר מידת אהרן הואיל ואדם דן ק"ו מעצמו ולכך לא ניתן מדת ק"ו למידן מינה דין לעונש נפשות פן ואולי יש איזו פירכא לסתור הק"ו עכ"ל וכן הדבר הזה כאן שיש איסור לא תשא בהזכרת ברכה לבטלה שוב א"א לחייב ברכה מצד הק"ו כי מה נעשה אם יבוא אחד ויפרוך הק"ו הא יהיו כל הברכות אשר נעשו כבר ברכה לבטלה לכן לא למדין מק"ו לחייב ברכה אך כל זה טרם אשר תקנו חז"ל ברכה על כל מצוה ועל נהנין היה אי אפשר למילף ברכה מק"ו דילמא יש לק"ו פירכא משא"כ אם חז"ל תיקנו ברכה הלא על כרחך לא תהיה הברכה לבטלה כיון דחייבו רבנן

חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף מח עמוד ב

הא דאפליגו תנאי הכא בברכה ראשונה דפת מהיבא וכלהו ס"ל דהויא דאורייתא ולא קיי"ל כחד מינייהו, אלא ברכה שלפניה דרבנן וכסתמא דמתניתין דקתני בפ' מי שמתו [כ' ב'] גבי בעל קרי על המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו, כלו' משום דלאחריו דאורייתא ולפניו לאו דאורייתא, וה"ה לברכת התורה שלאחריה כדאיתא התם בפרק מי שמתו [כ"א א'] דאמרי' התם אמר רבי יוחנן למדנו ברכת התורה לאחריה מן המזון וברכת המזון לפניו מן התורה כו', ודחינן איכא למיפרך מה למזון שכן נהנה, ומה לתורה שכן חיי העולם, ועוד תנן על המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו.

חידושי הריטב"א

קל וחומר כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן והאי קו"ח פריכא הוא כדאיתא בריש פרק כיצד אלא דמדרבנן בעלמא הוא ור' נתן ור' יצחק דמוכחי ברכה דפת לפניו מקראי לאו למימרא דטבירא להו דתיהוי דאורייתא אלא מדרבנן וקרא לברכה לפניו אסמכתא בעלמא הוא וכסתמא דמתניתין דפ' מי שמתו גבי בעל קרי על המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו משום דלאחריו דאורייתא ולפניו דרבנן וה"ה לברכת התורה לאחריה דהיא דרבנן דהא התם בפרק מי שמתו אמרינן דילפינן לה במרכת המזון לאחריה ודהינן דלא היא דאיכא למיפרך דמה למזון שכן נהנה

מהרש"א חידושי אגדות מסכת ברכות דף מח עמוד ב

אל תיקרי ובירך אלא וברך כו'. דריש כן דלפי פשוטו ה"ל למכתב ויברך את לחמך וגו' ועוד דמסיים בהאי קרא והסירותי מחלה וגו' וא"כ ה"ל למכתב נמי ברישא דקרא וברכתי את לחמך וגו' בלשון מדבר בעדו ע"כ דרש דכיניו וברך קאי על האדם שתעשה ברכה על הלחם שתאכל ומים שאתה שותה ולכך כתיב לחמך ומימך דאחר שתברך נעשה לחמך ומימך כדדרשינן לעיל גבי דגנך וק"ל:

כי הוא יברך הזבח וגו' פירש"י שטעון לברך כו' בא"י אקב"ו לאכול את הזבח כו' עכ"ל. וק"ק דאין זה ראיה אלא לברכת המצות אבל לברכת אכילת רשות והנהנה דקיימינן ביה השתא מנין דבעי ברכה לפניו במכילתא דקאמר בהאי לישנא כי הוא יברך הזבח ר"נ אומר מכאן לברכה לפני המזון מזה נראה דלאו ברכת המצוה קאמר אלא ברכת הנהנה שעל המזון לפניו דהיינו בבשר שנ"ב בלאו ברכת המצוה של זבח ותו לא מידי וק"ל:

פני יהושע מסכת ברכות דף מח עמוד ב

ועוד נראה לי לפרש בדרך אחר דנהי דפשטא דקרא דהוא יברך הזבח אברכת שלמים קאי מ"מ כיון דמקמי הכי כתיב כי לא יאכל העם עד בואו ובתרא נמי כתיב אחרי כן יאכלו הקרואים וכפל לשון הוא אלא על כרחך דקושטא דמילתא הכי הוא דכל העם המתינו מלאכול שום דבר עד בואו כדי שיברך ברכת המוציא תחילה כדאמרינן לעיל [מ"ב ע"א] שכן הוא עיקר הדין דאחד מברך לכולן כשהסבו בחבורה אחת וכיון שהתחיל במצוה לבצוע תחילה ממילא שהוא יברך ג"כ תחילה ברכת הזבח כדאמרינן לעיל [שם] דהמתחיל אומרים לו גמור בדברים השייכים לסעודה כדפרישית התם לענין מוגמר ע"ש וכל שכן הכא בברכת המצות דשייך ברוב עם הדרת מלך כדאיתא לקמן [נ"ג ע"א] לענין הביאו לפניהם מאור וא"כ שפיר ילפינן ממילא דשייך ברכת המוציא לפניו אי מיתורא דקרא או מעיקר דינא דאי לאו ברכת המוציא דבהסבו אחד מברך לכולן לא היו צריכין להמתין ג"כ עד בואו משום ברכת הזבח אלא כל אחד היה מברך לעצמו ומברך עדיף אם לא היבא דאיכא כבר אדם גדול כן נראה לי וכן נראה מלשון רש"י והרד"ק בפירוש הפסוקים במ"ש בכוונת התרגום ע"ש. ואפ"ה אתי שפיר הא דמקשינן וכל כך למה משום דהני נשי לאו דינא בעו לאגמורי לשאול אלא מתוך סיפור דבריהם למדנו שכך היו עושין לפניו בישראל והתמיהא שלא התעורר שום מפרש בענין זה ודו"ק:

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף צב עמוד ב

ועבדתם את ה' אלהיכם - זו קרית שמע ותפלה, וברך [את] לחמך ואת מימך - זו פת במלח וקיתון של מים, מכאן ואילך והסירותי מחלה מקרבך, ותניא: מחלה - זו מרה, ולמה נקרא שמה מחלה? ששמונים ושלושה חלאין יש בה, מחלה בגימטריא הכי הו, וכולן פת במלח שחרית וקיתון של מים מבטלן.

תלמוד בבלי מסכת עירובין דף סה עמוד א

אמר רבי חנין בר פפא: כל שאין יין נשפך בתוך ביתו כמים - אינו בכלל ברכה, שנאמר וברך את לחמך ואת מימך. מה לחם שניקח בכסף מעשר - אף מים שניקח בכסף מעשר. ומאי ניהו - יין, וקא קרי ליה מים - אי נשפך בביתו כמים איכא ברכה ואי לא לא.

הלכות ברכות לריטב"א פרק א

א. כל מה שברא ה"ב"ה בעולמו הכל היה לעבודת האדם שנברא בצלמו לעמוד לפני האל לשרתו ולברך בשמו, והאדם נברא ביום הששי אחר שנברא הכל ונחתם, כי הוא רועם ותכליתם, ומשם רועה אבן ישראל בברכתם, והוא כחתן יוצא מחופתו ישיש כגבור ובא לרוח היום עם כלתו עוטה אור כשלמה כי הוא כסוטה לבדה היא שמלתו, ובערב שבת בהתקדש יום המנוחה פתחו לו שערי צדק ואמת לרוחה, כי יום השביעי שבת לה' לעונג אמת ולשמחה, אכל משנה לחם אבירים מן האור הראשון היוצא מבין שני ההרים, הרי ישראל, המאיר לפנים המאירים, המאיר לארץ ולדירים, המנהג במדת חסד ובמדת רחמים כל היצורים, מכלכל חיים בחסד ושם ושאר יעמיד, ולכן נאמר (שמות כ"ה) ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד, לפיכך חייב כל ישראל הבא ליהנות מן העולם, לברך על כל מה שנהנה לשם הגדול מלך העולם, ואם לא בירך מעל בקדשים והבדיל בין מי"ם למי"ם, ופרק עול מלכות שמים, וגזל אביו ואמו, ונאץ לרוכב בערבות ביה שמו, לכן בארץ ישולם ומספר החיים ימחה וילך ערירי, ועל זה נאמר (משלי י"א) ועוכר שארו אכזרי, והמברך יבורך ומשך לכל העולם חן וחסד, ועליו נאמר (שם) גומל נפשו איש חסד, לכן תחילת כל דבר ראוי אדם ללמוד וללמד לבניו ותלמידיו סדר ברכות כדי שלא יבאו לידי מעילה וישחיתו ויתעיבו עלילה מפני שזה דבר חמור מאד.

ב. לא באה בתורה שבכתב מצוה לברך אדם על ההנאה קודם שיהנה לפי שהשכל מורה על זה לבעלי האמת, וכל שלא בירך לחמו במעיו נהפך ואינה הנאה, אבל מדברי סופרים אסור לאדם שיהנה מכלום עד שיברך בשם ומלכות ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, ואפילו דעתו לאכול או לשתות כל שהוא בלבד ואין לדבר שיעור כיון שדעתו לבלעו, אבל הטועם על דעת לזרוק מפיו ואינו בולעו אין לו לברך.

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף ל עמוד א

אמר רב יהודה: האי מאן דבעי למהוי חסידא, לקיים מילי דנזיקין; רבא אמר: מילי דאבות; ואמרי לה: מילי דברכות.

חידושי הרשב"א מסכת בבא קמא דף ל עמוד א

לקיים מילי דנזיקין רבינא אמר מילי דאבות ואיכא דאמרי מילי דברכות. יש מפרשים ובכל חדא מהני אמרינן מילי דחסידותא, בניזקין הא דחסידים הראשונים מצניעין, ובאבות האומר שלי שלך ושליך חסיד, ובברכות חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין.

המספיק לעובדי ה' - רבי אברהם בן הרמב"ם

כשאתה מברך כל ברכה שתקנו ואתה מתבונן בכונתה כפי הבנתך וטהרת לבך תתישב בך יראת ה' ואהבתו ותתחזק בעבודתו ותיעשה חסיד כפי שאמרו ז"ל נבא קמא ל' האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דברכות.

משך חכמה דברים פרק ו

בכל לבבך וכו'. האי מאן דבעי למיהוי חסידא - לקיים מילי דברכות (בבא קמא ל, א). זה הדבקות וההכרה שהכל בא מן השם וההודאה אליו, וזה "בכל לבבך" - על השכליות. ואמרי לה, לקיים מילי דאבות (בבא קמא שם), זה מידות ותכונות הנפש, וזה "בכל נפשך". ואמרי לה, לקיים מילי דנזיקין (בבא קמא שם), כי האדם מדיני בטבע, ואוהב הקיבוץ לרוב חסרונו. וכבר נתעורר בן זומא (ברכות נח, א) בראותו אוכלוסא (על גבי מעלה בהר הבית אמר: ברוך חכם הרזים, וברוך שברא כל אלה לשמשני. הוא היה אומר): כמה יגיעות יגע (אדם הראשון עד שמצא פת לאכול - חרש זרע קצר ועמר ודש זרה וברר וטחן והרקיד ולש ואפה - ואח"כ אכל, ואני משכים ומוצא כל אלה מתוקנים לפני, עב"ל). ואינו דומה לבעל חי שלבושו וביתו עמו. וחכם הרזים שמשתלם בדיעה ובחכמה על ידי חינוך זולתו. לכן (שבת לא, א) מה דעלך סני - מה שאתה רוצה מזולתך תועליות ולא רע - כן את לזולתך. וזה "ובכל מאודך", עם מה שיש לך יתרון על כל בעלי החיים, וזה מילי דנזיקין:

תלמוד בבלי מסכת יומא דף עא.

אמר רבי ברכיה: הרוצה לנסך יין על גבי המזבח - ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין, שנאמר אליכם אישים אקרא.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף קה:

דתניא: ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים לחם בכורים עשרים לחם שעורים וכרמל בצקלונו - וכי אלישע אוכל בכורים הוה? אלא לומר לך: כל המביא דורון לתלמיד חכם - כאילו מקריב בכורים.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נד: – נה.

ואמר רב יהודה שלשה דברים [המאריך בהן] מאריכין ימיו ושנותיו של אדם: המאריך בתפלתו, והמאריך על שלחנו, והמאריך בבית הכסא... והמאריך על שלחנו - דלמא אתי עניא ויהיב ליה, דכתיב המזבח עץ שלוש אמות גבה, וכתוב וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה', פתח במזבח וסיים בשלחן! רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרוייהו: כל זמן שבית המקדש קיים - מזבח מכפר על ישראל, ועכשיו - שלחנו של אדם מכפר עליו.

ספר החינוך פרשת עקב מצוה תל

מדיני המצוה מה שאמרו זכרונם לברכה [שם ל"ה ע"א], שאף על פי שהתורה לא תחייב אותנו לברך כי אם אחר שנשבע במזון, חכמים זכרונם לברכה חייבונו לברך גם כן אחר כל דבר שיהנה אדם ממנו בין שהוא מפירות שבעת המינין שנשתבחה בהן הארץ או מכל שאר דברים. ולמדו הדבר בראותם שהתורה תחייב האדם לברך האל אחר שישבע האדם מן המזון המקיים גופו קיום חזק, והלכו הם אחר הטעם הזה וחייבונו לברך גם כן על כל אשר יאכל הגוף ממנו, בין שיהיה מזון או שאינו דבר הזן מכיון שיהנה האדם בו. וכמו כן חייבונו זכרונם לברכה לברך קודם אכילה, ולמדו לומר כן מן הסברא שראוי לו לאדם שלא יהנה מן העולם הזה בלא ברכה, עשו הברכה על דרך משל כנטילת רשות מבעל הבית לאכול מן הנמצא בביתו.

מקורות מן המקרא

שמות פרק ב, יט-כא

(יט) ויאמר ה' אל משה כה תאמר אל בני ישראל אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם: (כ) לא תעשוני אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם: (כא) מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עלתך ואת שלמיך את צאנך ואת בקרך בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך:

רמב"ן שמות פרק ב פסוק כא

פירש ר"א כי אמר לא תעשוני אתי אלהי כסף ואלהי זהב לקבל כח עליונים בצורתם להיות אמצעיים ביני וביניכם, כי בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך אני בכבודי וברכתיך, אין לך צורך לאמצעי כלל. ועל דעת רבותינו (במכילתא כאן) במזבחות, שהם הנעשים במשכן ובמקדש, הזכיר מצות המזבחות באדמה ובאבנים לאמר שיעשו גם כן המזבחות לשם לבדו, ושם יזבחו העולות והשלמים, ולא לשדים על פני השדה, ובכל המקום אשר יזכירו את שמו יבא בכבודו עליהן לשכן שכינתו בתוכם ולברך אותם:

רש"י שמות פרשת יתרו פרק ב פסוק כא

בכל המקום אשר אזכיר את שמי - אשר אתן לך רשות להזכיר שם המפורש שלי, שם אבוא אליך וברכתיך אשרה שכינתי עליך מכאן אתה למד שלא ניתן רשות להזכיר שם המפורש אלא במקום שהשכינה באה שם, וזהו בית הבחירה. שם נתן רשות לכהנים להזכיר שם המפורש בנשיאת כפים לברך את העם:

תהלים פרק קטו, א-יח

לא לנו ה' לא לנו כי לשמך תן כבוד על חסדך על אמתך: (ב) למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם: (ג) ואלהינו בשמים כל אשר חפץ עשה: (ד) עצביהם כסף וזהב מעשה ידי אדם: (ה) פה להם ולא ידברו עינים להם ולא יראו: (ו) אַזְנֵיהֶם לֵהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֶף לֵהֶם וְלֹא יִרְחוּ: (ז) יְדֵיהֶם וְלֹא יִמְשִׁיחוּ רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִהְיוּ בְּרַגְלֵיהֶם כָּל אֲשֶׁר בָּטַח בָּהֶם: (ט) יִשְׂרָאֵל בָּטַח בַּה' עֲזָרָם וּמִגָּנָם הוּא: (י) בֵּית אֱהֲרֹן בָּטְחוּ בַּה' עֲזָרָם וּמִגָּנָם הוּא: (יא) יִרְאִי ה' בָּטְחוּ בַּה' עֲזָרָם וּמִגָּנָם הוּא: (יב) ה' זָכְרָנוּ יְבָרֵךְ יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל יְבָרֵךְ אֶת בֵּית אֱהֲרֹן: (יג) יְבָרֵךְ יִרְאִי ה' הַקְטַנִּים עִם הַגְּדֹלִים: (יד) יִסַּף ה' עֲלֵיכֶם וְעַל בְּנֵיכֶם: (טו) בְּרוּכִים אַתֶּם לַה' עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: (טז) הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה' וְהָאָרֶץ נָתַן לַבְּנֵי אָדָם: (יז) לֹא הִמְתִּים יְהַלְלוּ יְהוָה וְכָל יִרְדֵי דוֹמָה: (יח) וְאַנְחֵנוּ נְבָרֵךְ יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּ יְהוָה:

שמות פרק כג, כג-כה

(כג) כי ילך מלאכי לפניך והביאך אל האמרי והחתי והפרזי והכנעני החוי והיבסי והכנעני: (כד) לא תשתחוה לאלהיהם ולא תעבדם ולא תעשה כמעשיהם כי הרס תהרסם ושבר תשבר מצבתיהם: (כה) ועבדתם את ה' אלהיכם וברך את לחמך ואת מימך והסרתי מחלה מקרבך:

בראשית פרק מט, כא

נפתלי אילה שלחה הנתן אמרי שפר

תרגום אונקלוס בראשית פרק מט פסוק כא

נפתלי בארע טבא יתרמי עדביה ואחסנתיה תהי מעבדא פירין יהון מודן ומברכין עליהון